

A MARKET OF SERVICES ARE IN UKRAINE: BECOMING, THE MODERN STATE AND PROSPECTS OF DEVELOPMENT

Sagaidak M., Candidate of Economic Sciences, University Reader,
Kryvyi Rih Economic Institute of SHEE
«Kryvyi Rih National University»

Abstract. Determination to the concepts «service» and «market of services» are given. The features of functioning, pre-condition and stages of forming, becoming and home market of services development are certain, and also he is analysed the modern state. Factors and processes that influence on the production of services and forming of them gross value added are investigational. On the basis of results of estimation of dynamics of volumes of the realized services after market segments, that has a tendency to the increase, it is found out, that forming, effective functioning and dynamic market of services development in Ukraine is provided by creation and support from the side of the state of subjects of business of unproductive sphere, healthy competition between them, by the achievement of balanced of demand and supply of quality services. The dynamics of reduction to the amount of the enterprises of service business registered in Ukraine is also reasonable in a post-crisis period (2009-2011), that is predefined by that some enterprises temporally stopped activity or changed the basic type of activity on such that does not belong to service business. It is also set that from 2012, a volume of market of the realized services is elastic to the changes of amount of the registered enterprises of service business. On results undertaken a study the row of measures is offered in relation to market of services, that will be able to give an additional push to general development of the Ukrainian economy, development. Taking into account it priority directions of perspective home market of services development are worked out and reasonable in determination of levers of influence on him of state institutes and measures on minimization of risks of operating activity of basic players.

Key words: service, market of services, cost-of-living-indexs on services, structure of gross value added of services, investment in service business

Стаття надійшла до редакції 25.03.2015

УДК 338.28: 656.6

Терентьєва Олена Володимирівна*

МАСШТАБИ ТА ГЛИБИНА КРИЗОВИХ ПРОЦЕСІВ НА ПІДПРИЄМСТВАХ З ВИРОБНИЦТВА ЕЛЕКТРОДВИГУНІВ В УКРАЇНІ

Анотація. Статтю присвячено проблемам розвитку національних підприємств з виробництва електродвигунів. На основі статистичних досліджень автор аналізує динаміку доходів, обсягів виробництва, витрат, запасів та ін. підприємств, що займаються даним видом діяльності. Особливу увагу приділено визначенню рівня кризових явищ, що охопили дану галузь промисловості, пошуку причин і факторів, що гальмують розвиток виробництва електродвигунів в Україні. Спираючись на проведений аналіз ключових підприємств та дослідження зовнішнього середовища їх функціонування, автором надано висновки щодо подальших перспектив виробництва даного виду продукції в Україні.

Ключові слова: виробництво електродвигунів, промисловість, криза, розвиток, електротехнічне машинобудування.

* Терентьєва Олена Володимирівна — асистент кафедри економіки підприємств, ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана», alena_rosolova@ukr.net

Вступ. Сучасні економічні системи на різних рівнях національної економіки мають за головну мету забезпечення нагальних суспільних потреб населення держави. З матеріального боку такі потреби забезпечують виробничі підприємства. З урахуванням поточного рівня виробничих технологій функціонування підприємств неможливе без застосування різного роду приводів на основі електродвигунів. З їх використанням відбувається механізація і автоматизація ручних виробничих процесів, що дозволяє підвищувати ефективність виробництва за рахунок зниження витрат на оплату праці, а також суттєвого збільшення обсягів виготовленої продукції. Виходячи з цього виготовлення і широке застосування електродвигунів у національному господарстві можна вважати ключовим аспектом розвитку виробництва в державі у найближчій перспективі.

Наявність у даний час кризових явищ в економіці України спонукає до встановлення потенційної можливості національних підприємств самотужки визначити кризові прояви, їх локалізувати і своєчасно ліквідувати. Особливо це стосується підприємств електротехнічної галузі які входять до складу машинобудівного комплексу України і формують базу подальшого промислового комплексу.

Теоретичні питання формування та розвитку ринку електротехнічної продукції певним чином висвітлено в роботах Н. Куреди, М. Лесникової, В. Кобелева, П. Перерви, Г. Ялового та ін. [1, 2, 4]. Разом з тим низка важливих питань щодо формування сучасного ринку електродвигунів залишається поза увагою дослідників. Не розглянуто можливості виробництва та використання на вітчизняних електротехнічних підприємств енергоощадних виробів, втрати підприємств через торговельні «війни» з Російською Федерацією, перспективи розвитку або занепаду через підписання документа про асоціацію з ЄС тощо.

Постановка задачі. Предметом дослідження даної статті є сукупність теоретичних, методичних і практичних питань щодо розвитку національних підприємств, які виробляють електродвигуни. Метою дослідження є визначення динаміки, тенденцій розвитку, а також рівня кризових явищ, які охопили підприємства, що досліджуються. Завданням дослідження є пошук шляхів прискорення темпів економічної діяльності, а також окреслення перспектив на найближче майбутнє зазначених підприємств. При проведенні дослідження автором використовувалися кількісні та якісні методи, такі як: діалектичний метод, статистичний аналіз, метод аналогій і гіпотез.

Результати дослідження. На поточний момент вітчизняна електротехнічна промисловість об'єднує підприємства, які виготовляють продукцію для виробництва, перетворення, передачі і споживання електроенергії. На цих підприємствах виготовляють силові генератори, електричні генератори і двигуни різних потужностей, перетворювачі, трансформатори, високовольтну та низьковольтну апаратуру, електрозварювальне, електроосвітлювальне і електротермічне устаткування, кабельну продукцію, електролампи і світлотехнічну арматуру, електроізоляційні матеріали, електропобутові прилади, гальванічні елементи й акумулятори тощо. Разом з тим значну частку електротехнічної продукції займають вироби електротехнічного машинобудування, а серед них більшість становлять електродвигуни (рис. 1). Це відбувається тому, що дві третини електричної енергії, використаної в промисловості, використовується для забезпечення роботи систем приводу з електричними двигунами.

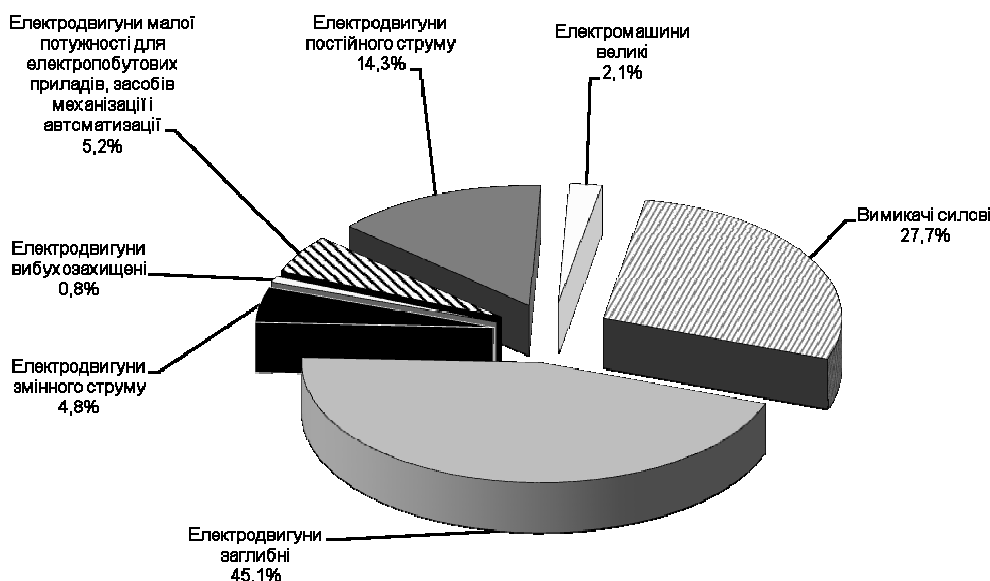

Рис. 1. Структура виробництва продукції електротехнічного машинобудування в Україні

В Україні товарну масу електродвигунів представлено продукцією українського та закордонного виробництва. У цьому сегменті ринку досить міцні позиції посідають саме вітчизняні виробники електродвигунів для різних галузей промисловості. Електродвигуни вітчизняного виробництва в своїй більшості на українському ринку представлено продукцією ВАТ «Укрелектромаш» (м. Харків), Дніпропетровського електромеханічного заводу, Полтавського заводу «Електромотор», електротехнічного заводу з Нової Каховки «Південелектромаш» та Ужгородським заводом електродвигунів.

Основними конкурентами українських підприємств можна вважати Володимирський електромоторний (ВЕМЗ) і Ярославський електромашинобудівний заводи, «Сибелектромотор». З європейських країн на українському ринку електродвигунів широко представлені VEM motors (Німеччина), компанії ABB, Siemens, Lenz та ін., інтереси яких в Україні представляють їхні дилери. Не дивлячись на доволі високу конкуренцію, до 80 % місткості вітчизняного ринку покривається за рахунок вітчизняного виробництва.

Не зважаючи на лідируючі позиції на ринку, обсяги виробництва електродвигунів національними підприємствами має стійку тенденцію до зниження, починаючи з 2007 року (рис. 2).

Не зважаючи на падіння обсягів виробництва, доходи найкрупніших виробників електродвигунів мали тенденцію до зростання. Більшість підприємств протягом останнього десятиліття значно, майже у 5–7 разів, збільшила обсяги доходів від реалізації. При цьому, третина підприємств на фоні первинного зростання обсягів виробництва не витримала впливу світової фінансової кризи і припинила своє функціонування. Серед головних лідерів прирощування обсягів доходів можна назвати ПАТ «Завод «Електродвигун» (збільшення доходів майже у 20 разів), ПАТ «Ужгородський завод «Електродвигун» (понад 6 разів), ПАТ «Електромашина» (понад 4 рази). На інших підприємствах збільшення обсягів доходів від реалізації продукції підприємств відбувалося у межах загальних інфляційних тенденцій (табл. 2):

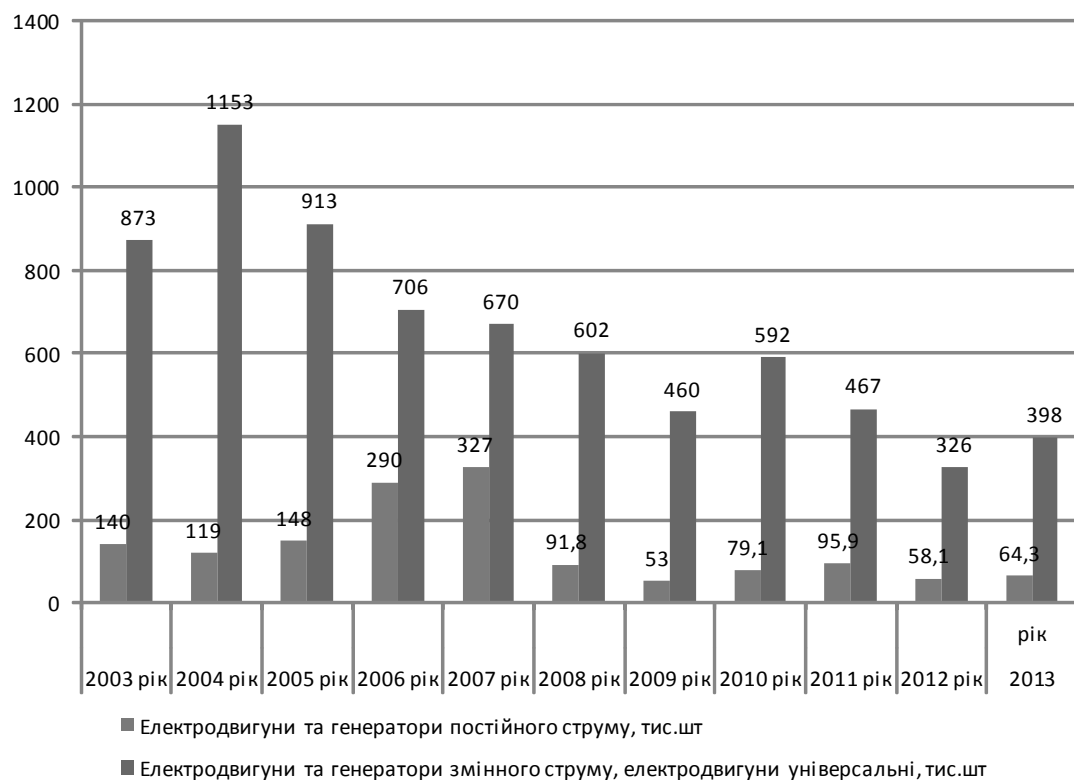

Рис. 2. Обсяги виробництва електродвигунів і генераторів в Україні

Таблиця 2

**ДОХОДИ ПІДПРИЄМСТВ-ВИРОБНИКІВ ЕЛЕКТРОДВИГУНІВ
ВІД РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОДУКЦІЇ (РОБІТ, ПОСЛУГ), ТИС. ГРН**

Назва підприємства	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
ВАТ «Дніпропетровський електро-механічний завод»*	17 448,1	32 478,1	33 710,5	30 938,5	23 305,5	577	371,9	0	0	0	0
ПАТ «Завод «Електродвигун»	5980	20 516,8	71 710	98 064	115 566	89 078	82 954	106 252	116 958	73 196	1674
ПАТ «Ужгородський завод «Електродвигун»	1882,4	1390,6	1410,1	630,8	1177,6	1899	9742	9124	11 727	10 717	13 510
ПАТ «Електромашина»	25 154,8	28 830,2	34 508,6	41 084,6	49 977,3	56 188,0	38 655	70 458	107 213	0	151 993
ПАТ «Електромотор»	36 435,0	46 361,5	59 880,4	75 028,2	80 700	79 446	96 549	146 436	161 755	134 192	88 199

Закінчення табл. 2

Назва підприємства	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
ТДВ «Першотравневий електромеханічний завод ім. К. Маркса»	46 604,8	67 704,4	79 008,4	77 292,9	112 374,3	127 296	76 425	139 675	137 674,7	145 330	141 760,2
ПАТ «Харківський електротехнічний завод «УКРЕЛЕКТРОМАШ»	42 048,7	44 307,1	57 644,3	71 550,9	73 917,2	73 673	81 013	91 699	396 812	54 871	34 234

Примітки:

* — Рішенням Господарського суду Дніпропетровської області від 30.10.2012 р. по справа № Б29/197-10 ВАТ «Дніпропетровський електромеханічний завод» визнано банкрутом і прийнято ухвалу про ліквідацію юридичної особи

Показовою характеристикою потенційних виробничих можливостей підприємств з виробництва електродвигунів в Україні є прибутковість продукції (табл. 3). Рівень прибутковості вказує на потенційні можливості залучення додаткових інвестиційних коштів, привабливість даного напрямку ведення бізнесу та подальшого розвитку підприємств.

Таблиця 3

РЕНТАБЕЛЬНІСТЬ ПРОДУКЦІЇ ПІДПРИЄМСТВ-ВИРОБНИКІВ ЕЛЕКТРОДВИГУНІВ

Назва підприємства	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
ВАТ «Дніпропетровський електро-механічний завод»	0,0087	0,0150	1,5929	0,0000	0,0000	1,9209	0	0	0	0	0
ВАТ «Електродвигун» (Красноармійськ)	0,0134	0,0001	0,0000	0,0000	0,0026	0,0000	0,0055	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000
ВАТ «Електродвигун» (Ужгород)	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000	0,0101	0,0000	0,0000	0,0000	0,0436
ВАТ «Електромашина» (Харків)	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000	0,1467	0,0793	0,1019	0,1296	0,1106	0,0879	0,0727
ВАТ «Електромотор»	0,0227	0,0054	0,0000	0,0639	0,0418	0,0000	0,0663	0,0263	0,0000	0,0205	0,0002
ВАТ «Першотравневий електромеханічний завод ім. К. Маркса»	0,0034	0,1228	0,0604	0,0201	0,0256	0,0746	0,0001	0,0746	0,0000	0,0000	0,0000
ВАТ «Укрелектромаш»	0,0000	0,0035	0,0001	0,0006	0,0792	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000

Примітки:

* — Рішенням Господарського суду Дніпропетровської області від 30.10.2012 р. по справа № Б29/197-10 ВАТ «Дніпропетровський електромеханічний завод» визнано банкрутом і прийнято ухвалу про ліквідацію юридичної особи

Аналіз даних рівня прибутковості підприємств дозволяє констатувати той факт, що даний показник у основному коливається у межах 15—25%. Його зниження до нульового рівня вказує на зменшення потенційних можливостей власного розвитку підприємств, а підвищення — відповідно зростання таких можливостей. У контексті цього аспекту, слід звернути увагу на те, що із усіх підприємств-виробників електродвигунів лише ТДВ «Першотравневий електромеханічний завод ім. К. Маркса» має найвищі показники прибутковості (середній рівень прибутковості 32 %). Інші підприємства, окрім ПАТ «Електромашина», мають значно менший рівень прибутковості при тенденції до його зменшення протягом останнього десятиліття. Лише ПАТ «Електромашина» здійснено суттєві кроки із зниження рівня витрат у реалізованій продукції та підвищення рівня її прибутковості.

Важливим чинником у здатності підприємств щодо протидії кризовим процесам у аспекті ефективного господарювання є його техніко-технологічна база, на основі якої здійснюються всі виробничі процеси. Базовими показниками, що характеризують здатність підприємств за допомогою машин і механізмів виготовляти конкурентну продукцію є показники придатності основних засобів (табл. 4), а також їхня фондвіддача (табл. 5).

Таблиця 4

**РІВЕНЬ ПРИДАТНОСТІ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ
ПІДПРИЄМСТВ-ВИРОБНИКІВ ЕЛЕКТРОДВИГУНІВ**

Назва підприємства	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
ВАТ «Дніпропетровський електромеханічний завод»	0,223	0,219	0,221	0,176	0,160	0,102	0,097	0	0	0	0
ВАТ «Електродвигун» (Красноармійськ)	0,532	0,529	0,518	0,532	0,532	0,580	0,565	0,543	0,489	0,4571	0,3346
ВАТ «Електродвигун» (Ужгород)	0,484	0,450	0,422	0,397	0,373	0,351	0,351	0,353	0,342	0,3399	0,3360
ВАТ «Електромашина» (Харків)	0,308	0,299	0,291	0,283	0,296	0,285	0,273	0,262	0,290	1,0000	1,0000
ВАТ «Електромотор»	0,648	0,601	0,573	0,553	0,533	0,459	0,446	0,553	0,245	0,2775	0,3108
ВАТ «Першотравневий електромеханічний завод ім. К. Маркса»	0,423	0,404	0,427	0,447	0,472	0,490	0,523	0,518	0,533	0,5459	0,5459
ВАТ «Укрелектромаш»	0,362	0,335	0,320	0,310	0,308	0,299	0,291	0,330	0,336	0,3283	0,3166

Примітки:

* — Рішенням Господарського суду Дніпропетровської області від 30.10.2012 р. по справа № Б29/197-10 ВАТ «Дніпропетровський електромеханічний завод» визнано банкрутом і прийнято ухвалу про ліквідацію юридичної особи

Таблиця 5

**ФОНДОВІДАЧА ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ПІДПРИЄМСТВ
З ВИРОБНИЦТВА ЕЛЕКТРОДВИГУНІВ (ЗА ПЕРВІСНОЮ ВАРТІСТЮ)**

Назва підприємства	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
ВАТ «Дніпропетровський електромеханічний завод»	0,242	0,488	0,536	0,486	0,348	0,319	2,557	0	0	0	0
ВАТ «Електродвигун» (Красноармійськ)	0,465	1,583	5,561	7,143	8,187	7,009	6,663	0,061	0,213	6,188	0,535
ВАТ «Електродвигун» (Ужгород)	0,018	0,014	0,014	0,006	0,012	0,020	0,125	0,114	0,189	0,154	0,218
ВАТ «Електромашина» (Харків)	0,771	0,880	1,049	1,231	1,445	1,675	1,242	2,337	3,349	11,628	8,366
ВАТ «Електромотор»	1,556	2,019	2,617	3,200	3,352	4,920	5,883	6,031	8,752	6,853	4,612
ВАТ «Першотравневий електромеханічний завод ім. К. Маркса»	0,945	1,624	1,787	1,659	2,163	2,274	1,230	2,171	2,087	2,031	2,348
ВАТ «Укрелектромаш»	0,606	0,697	0,890	1,094	1,095	1,056	1,176	1,276	5,254	0,794	0,630

Примітки:

* — Рішенням Господарського суду Дніпропетровської області від 30.10.2012 р. по справа № Б29/197-10 ВАТ «Дніпропетровський електромеханічний завод» визнано банкрутом і прийнято ухвалу про ліквідацію юридичної особи

У процесі взаємопов'язаного аналізу показників придатності і фондовіддачі основних засобів встановлено, що найгірший рівень стану техніко-технологічної бази має місце у ВАТ «Дніпропетровський електромеханічний завод» (рівень придатності основних засобів знижувався протягом останнього десятиліття з 0,223 до 0,097). При цьому фондовіддача зростала, що вказує на спроби випуску продукції за рахунок виконання суто ручних операцій на застарілому обладнанні. Така політика призвела до банкрутства і ліквідації даного суб'єкта господарювання.

Найвигіднішу (найефективнішу) підприємницьку стратегію використання засобів виробництва обрали ПАТ «Завод «Електродвигун» (м. Красноармійськ), ПАТ «Ужгородський завод «Електродвигун» і ПАТ «Харківський електротехнічний завод «УКРЕЛЕКТРОМАШ», які хоч і не збільшували суми основних засобів, але і не знижували їх суттєво, що дозволило їм балансувати у межах поточної ефективності діяльності і певним чином наростити рівень фондовіддачі. Лише ПАТ «Харківський електротехнічний завод «УКРЕЛЕКТРОМАШ» тривалий час займався розвитком власних основних засобів, що дозволило йому протягом лише 2011 р. суттєво збільшити власну фондовіддачу.

Другою важливою складовою стабільної та ефективної підприємницької діяльності будь-якого суб'єкта господарювання є його оборотний капітал, який на під-

приємствах, що виготовляють електродвигуни в Україні у основному сформовано на основі їхніх оборотних фондів. Одним з головних індикаторів наближення кризи та стагнації є динаміка запасів виробничих запасів і незавершеного виробництва.

Динаміку рівня вартості виробничих запасів підприємств-лідерів з виробництва електродвигунів, частку виробничих запасів у загальному обсязі оборотних засобів, а також динаміку обсягів незавершеного виробництва представлено в табл. 6—8.

Таблиця 6

ДИНАМІКА РІВНЯ ВАРТОСТІ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ ПІДПРИЄМСТВ ГАЛУЗІ, ТИС. ГРН

Назва підприємства	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
ВАТ «Дніпропетровський електромеханічний завод»	1914,30	2030,60	1412,10	3519,90	1211,50	914,10	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
ВАТ «Електродвигун» (Красноармійськ)	347,60	763,90	388,70	1926,90	2825,00	2095,00	2372,00	5663,00	1791,00	951,00	931,00
ВАТ «Електродвигун» (Ужгород)	501,30	507,70	806,30	752,30	640,40	385,00	388,00	1479,00	1471,00	1368,00	0,00
ВАТ «Електромашина» (Харків)	1365,40	1805,80	1718,10	1851,90	2003,60	1947,00	1617,00	2071,00	3438,00	3185,00	0,00
ВАТ «Електромотор»	1477,60	1662,40	1676,30	1983,70	1748,90	1122,00	1967,00	1983,70	4905,00	4437,00	5637,00
ВАТ «Електротехніка»	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
ВАТ «Першотравневий електромеханічний завод ім. К. Маркса»	5550,70	6801,90	6888,30	4776,00	5060,20	6824,00	6461,00	7079,00	6545,00	6937,70	6452,06
ВАТ «Укрелектромаш»	2956,20	3985,80	4748,90	4524,50	6337,00	9339,00	6538,00	8422,00	8744,00	5382,00	4545,00

Примітки:

* — Рішенням Господарського суду Дніпропетровської області від 30.10.2012 р. по справа № Б29/197-10 ВАТ «Дніпропетровський електромеханічний завод» визнано банкрутом і прийнято ухвалу про ліквідацію юридичної особи

Таблиця 7

**ЧАСТКА ВАРТОСТІ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ
У ВАРТОСТІ ОБОРОТНИХ ЗАСОБІВ ПІДПРИЄМСТВ, %**

Назва підприємства	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
ВАТ «Дніпропетровський електромеханічний завод»	56,41	56,62	46,29	69,09	66,79	100,00	0	0	0	0	0
ВАТ «Електродвигун» (Красноармійськ)	0,42	91,43	76,71	98,82	95,86	99,24	97,61	99,89	99,61	100,00	100,00
ВАТ «Електродвигун» (Ужгород)	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	97,73	100,00	100,00	95,60	0
ВАТ «Електромашина» (Харків)	69,95	70,01	57,14	56,28	58,16	53,28	54,70	46,59	58,98	60,30	0
ВАТ «Електромотор»	38,32	46,61	70,11	65,38	41,41	30,28	39,00	65,38	61,05	65,48	66,87
ВАТ «Першотравневий електромеханічний завод ім. К. Маркса»	53,87	53,21	55,08	46,79	44,13	48,22	49,29	40,22	49,72	49,79	49,72
ВАТ «Укрелектромаш»	75,84	74,76	75,02	71,95	71,69	84,33	69,81	71,89	68,47	69,79	65,41

Примітки:

* — Рішенням Господарського суду Дніпропетровської області від 30.10.2012 р. по справа № Б29/197-10 ВАТ «Дніпропетровський електромеханічний завод» визнано банкрутом і прийнято ухвалу про ліквідацію юридичної особи

Більшість підприємств-виробників електродвигунів за останнє десятиліття значно збільшило суму виробничих запасів. Лише ТДВ «Першотравневий електромеханічний завод ім. К. Маркса» за цей же період майже не збільшило суму виробничих запасів, а ВАТ «Дніпропетровський електромеханічний завод» після нарощування виробничих запасів суттєво скоротило їх, що призвело до його банкрутства.

Динаміка зміни частки виробничих запасів на досліджуваних підприємствах вказує на різноспрямованість їхніх виробничих стратегій. Так, ПАТ «Ужгородський завод «Електродвигун» протягом тривалого періоду мав найвищу частку (100 %) виробничих запасів у вартості оборотних засобів — це вказує на спрямованість підприємства до вирішення поточних виробничих завдань. Майже схожу стратегію має ПАТ «Завод «Електродвигун», хоча з дещо меншим рівнем частки виробничих запасів. Інші ж підприємства реалізують збалансовані стратегії вирішення виробничих завдань, маючи у частку виробничих запасів у оборотних засобах у межах 50—80 %.

Показовими є зміни у обсягах незавершеного виробництва підприємств, що виготовляють електродвигуни в Україні. Тут слід звернути увагу на ПАТ «Ужгородський завод «Електродвигун», яке повністю не має незавершеного виробництва. Крім цього, ПАТ «Завод «Електродвигун» суттєво знизило даний показник у останні роки.

Інші ж підприємства мають певну тенденцію до збільшення рівня незавершеного виробництва, що вказує на проблеми з ритмічністю виготовлення продукції та її продажем (ПАТ «Електромашина», ТДВ «Першотравневий електромеханічний завод ім. К. Маркса», ПАТ «Харківський електротехнічний завод «УКРЕЛЕКТРОМАШ»).

Таблиця 8

**ДИНАМІКА РІВНЯ ВАРТОСТІ
НЕЗАВЕРШЕНОГО ВИРОБНИЦТВА ПІДПРИЄМСТВ ГАЛУЗІ, ТИС. ГРН**

Назва підприємства	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
ВАТ «Дніпропетровський електромеханічний завод»	1150,7	1555,7	1503,8	1575	602,4	0	0	0	0	0	0
ВАТ «Електродвигун» (Красноармійськ)	41531,0	3,3	0,6	2,9	99	0	4	3	1	0	0
ВАТ «Електродвигун» (Ужгород)	0,0	0	0	0	0	0	9		0	63	0
ВАТ «Електромашина» (Харків)	582,3	770,2	1283,6	1435,2	1437,8	1403	1116	2303	2309	2097	0
ВАТ «Електромотор»	2372,1	1898,5	707,2	1043,4	2467,7	2581	3075	1043,4	3124	2339	2793
ВАТ «Електро-техніка»	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
ВАТ «Першотравневий електромеханічний завод ім. К. Маркса»	4740,7	5972,7	5598,1	5417,2	6367,9	7325	6636	10503	6586	6981,1	6492,4
ВАТ «Укрелектромаш»	907,8	1250,8	1202	1284,1	2409	1594	2706	2166	2182	2330	2403

Примітки:

* — Рішенням Господарського суду Дніпропетровської області від 30.10.2012 р. по справа № Б29/197-10 ВАТ «Дніпропетровський електромеханічний завод» визнано банкрутом і прийнято ухвалу про ліквідацію юридичної особи

Висновки. Підводячи підсумок аналізу окремих показників підприємницької діяльності найбільших підприємств, які займаються виготовленням електродвигунів в Україні, можна констатувати, що вони суттєво залежать від динаміки функціонування національної економіки. Покращення і спади у показниках діяльності даних суб'єктів господарювання волатильні до тих процесів, які відбуваються в українській промисловості. При цьому, у зв'язку із неможливістю покращувати технічні параметри виготовляємої продукції підприємства галузі скорочують обсяги експорту, що унеможливило застосування ними новітніх світових виробничих технологій і сучасних матеріалів, а це призводить і до зниження конкурентоспроможності їхньої продукції.

Слід наголосити, що основна частина підприємств галузі знаходяться у стадії латентних кризових процесів з наявністю виробничих, технічних і комерційних кризових проявів. Масштабність кризових явищ, що спостерігаються на досліджувальних підприємствах, визначається тим, що на переважній більшості підприємств спостерігається скорочення обсягів доходів, зниження рівнів фондівіддачі, підвищення обсягів запасів і незавершеного виробництва. Глибина кризи зумовлена подальшою стаг-

нацією економіки України, падінням промислового виробництва майже на 20 % за даними 20014 року, а також звуженням зовнішніх ринків — зокрема російського.

Не зважаючи на викладене, не варто казати про катастрофічний стан галузі. Підприємства, що виробляють електродвигуни, зберегли виробничий потенціал і техніко-технологічну базу. Подальша інтеграція України у світове співтовариство, скасування імпорتنних мит та квот для України, як для асоційованого члена Європейського союзу, розглядатиметься як фактор подальшого стабільного зростання. Отже наступні роки галузь чекає якщо не зростання, то завершення етапу економічної стагнації та вихід на докризові рівні.

Література

1. *Барташевська Ю. М.* Розвиток машинобудування України: стан, проблеми, перспективи/Ю.М.Барташевська // Європейський вектор економічного розвитку. — 2010. — № 1 (8). — С. 19–25.
2. *Белкин Г. С., Дробышевский А. А., Ивакин В. Н. и др.* Перспективные виды электро-технического оборудования // Электротехника. — 2006. — № 9.
3. *Дзюба М. І.* Аналіз стану машинобудівних підприємств України на зовнішніх та внутрішніх ринках / М. І. Дзюба// I Міжнародна науково-практична Internet-конференція «Управління економічною діяльністю промислових підприємств в системі сучасних глобалізаційних процесів». — 05.08.2011// <http://mev-hnu.at.ua/load/2-1-0-91>
4. *Загорянська О. Л.* Проблеми становлення конкурентоспроможності машинобудівних підприємств в сучасних умовах розвитку // Ефективна економіка. Електронне наукове фахове видання — 2011. — № 6. — [Електронний ресурс].—Режим доступу: http://economy.nayka.com.ua/index.php?nomer_data=6&year_data=2011. — С. 1–7
5. Статистичний щорічник України за 2010 рік / Державний комітет статистики України. — К.: Консультант, 2011. — 576 с.
6. Україна у цифрах у 2010 році. Статистичний збірник//За редакцією Осауленка О. Г. — К.: Державний комітет статистики України, 2011. — 252 с.
7. *Кукоба В.П.* Теоретичні аспекти визначення кризових проявів / В.П.Кукоба // Проблеми формування ринкової економіки: Міжвідом. наук. зб. вип. 5 — К.: КНЕУ, 1997. — С. 79—84.
8. *Кукоба В.П.* Взаємовідносини між суб'єктом та об'єктом управління підприємством у різних фазах реакції на кризу // Проблеми формування ринкової економіки: Міжвідом. наук. зб. Вип. 8 — К.: КНЕУ, 2000. — С. 139—144.
9. *Репіна І. М.* Моніторинг продуктивності активів промисловості України / І. М. Репіна // Вчені записки : зб. наук. пр. ; Вип. 12. — К. : КНЕУ, 2010. — С. 225–232.
10. Новітні тенденції розвитку управління підприємствами: монографія / Федонін О.С., Швиданенко Г.О., Лаврененко В.В. та ін. — К.: КНЕУ, 2011. — 257 с.

References

1. *Bartashevskaya Yu. M.* Rozvytok mashynobuduvannya Ukrainy: stan, problemy, perspektyvy / Yu.M.Bartashevskaya// Yevropeyskiy vektor ekonomichnohorozvytku. — 2010. — # 1 (8). — S. 19–25.
2. *Belkyn G. S., Drobyshevskiy A. A., Ivakin V. N. i dr.* Perspektivnye vidy elektrotekhnicheskogo oborudovaniia // Elektrotehnika. — 2006. — # 9.
3. *Dziuba M. I.* Analiz stanu mashynobudivnykh pidpriemstv Ukrainy na zovnishnikh ta vnutrishnikh rynkakh / M. I. Dziuba// I Mizhнародna naukovopraktychna Internet-konferentsiia «Upravlinnia ekonomichnoiu diialnistiu promyslovykh pidpriemstv v systemi suchasnykh globalizatsiinykh protsesiv». — 05.08.2011// <http://mev-hnu.at.ua/load/2-1-0-91>
4. *Zahoryanska O. L.* Problemy stanovlennia konkurentospromozhnosti mashynobudivnykh pidpriemstv v suchasnykh umovakh rozvytku // Efektyvna ekonomika. Elektronne naukove fakhove vydannia — 2011. — # 6. — [Elektronnyi resurs]. — Rezhym dostupu: http://economy.nayka.com.ua/index.php?nomer_data=6&year_data=2011. — S. 1–7.

5. Statystychnyi shchorichnyk Ukrainy za 2010 rik/Derzhavnyi komitet statystyky Ukrainy. — Kyiv: Konsultant, 2011. — 576 s.25.
6. Ukraina u tsyfrakh u 2010 rotsi. Statystychnyy zbirnyk//Za redaktsiieiu Osaulenka O. H. - Kyiv: Derzhavnyi komitet statystyky Ukrainy, 2011. — 252 s.
7. Kukoba V.P. Teoretychni aspekty vyznachennia kryzovykh proiaviv / V.P.Kukoba // Problemy formuvannia rynkovoï ekonomiky: Mizhvidom. nauk. zb. vyp.5 — K.: KNEU, 1997. — S. 79-84
8. Kukoba V.P. Vzaiemovidnosyny mizh subiektom ta obiekтом upravlinnia pidpriemstvom u riznykh fazakh reaktsii na kryzu // Problemy formuvannia rynkovoï ekonomiky: Mizhvidom. nauk. zb. Vyp.8 — K.: KNEU, 2000. — S. 139-144.
9. Riepina I. M. Monitorynh produktyvnosti aktyviv promyslovosti Ukrainy / I. M. Riepina // Vcheni zapysky: zb. nauk. pr.; vyp. 12. — K. : KNEU, 2010. — S. 225–232.
10. Novitni tendentsii rozvytku upravlinnia pidpriemstvamy: monohrafiia /Fedonin O.S., Shvydanenko H.O., Lavrenenko V.V. ta in.. — K.: KNEU, 2011. — 257 s.

МАСШТАБЫ И ГЛУБИНА КРИЗИСНЫХ ПРОЦЕССОВ НА ПРЕДПРИЯТИЯХ ПО ПРОИЗВОДСТВУ ЭЛЕКТРОДВИГАТЕЛЕЙ В УКРАИНЕ

Терентьева О. В., ассистент
кафедры экономики предприятий
ГВУЗ «Киевский национальный
экономический университет
имени Вади́м Гетьмана»

Аннотация. Статья посвящена проблемам развития национальных предприятий по производству электродвигателей. На основе статистических исследований автор анализирует динамику доходов, объемов производства, расходов, запасов предприятий, которые занимаются данным видом деятельности. Особое внимание посвящено определению уровня кризисных явлений, которые охватили данную отрасль промышленности, поиску причин и факторов, которые тормозят развитие производства электродвигателей в Украине. Опираясь на проведенный анализ ключевых предприятий и исследование внешней среды их функционирования, автором предоставлены выводы относительно последующих перспектив производства данного вида продукции в Украине.

Ключевые слова: производство электродвигателей, промышленность, кризис, развитие, электротехническое машиностроение.

SCALE AND GRAVITY OF CRISIS PROCESSES AT ELECTRIC MOTORS MANUFACTURING ENTERPRISES IN UKRAINE

Terenteva Elena,
Assistant professor at Vadym Hetman
National Economic University

Annotation. The article is dedicated to problems of development of national electric motors manufacturing enterprises. The author analyzes on the basis of statistical research dynamics of incomes, volumes of manufacturing, expenses, inventories, etc. of enterprises engaged in this kind of activity. Special focus is on determination of level of crisis phenomena, which embraced this branch of industry, search for reasons and factors thwarting progress of electric motor manufacturing in Ukraine. Based on the conducted analysis of key enterprises and research of environment where they operate, the author provided findings on future trends of this products manufacturing in Ukraine.

Key words: manufacturing of electric motors, industry, crisis, development, electrical engineering.

Стаття надійшла до редакції 13.04.2015